

A.E. BA CONSKY

SCRIERI

Ediție în două volume

2

PROZĂ. ESEISTICĂ LITERARĂ. JURNAL

CUPRINS

PROZĂ

ECHINOXUL NEBUNILOR ȘI ALTE POVESTIRI (1967)

I.	Farul	6
II.	Fuga pietrarului	33
III.	Cel-mai-mare	38
IV.	Aureola neagră	43
V.	Încețoșatul Orfeu	49
VI.	Echinoxul nebunilor	56
VII.	Bufnița	62
VIII.	Artiștii din insulă	67
IX.	Ultimul rol	74
X.	Cimitirul piraților	78

BISERICA NEAGRĂ Roman

I.		83
II.		85
III.		87
XLIV.		169

Lirismul și contemporaneitatea	172
George Enescu	177
Elogiul epopeii noastre naționale	181
[Cuvânt rostit la Congresul I al Scriitorilor din Republica Populară Română]	190
Ion Creangă	196
Bacovia	200
Matei I. Caragiale	202
Tudor Arghezi	206
Poezia occidentală de azi	219
Georg Trakl și expresionismul	228
Franz Kafka	243
Eugenio Montale	253
Albert Camus	260
Însemnări despre T.S. Eliot	273
Un european al Argentinei: Jorge Luis Borges	282
Tomasi di Lampedusa	295
Pustiul și dezolarea lui Samuel Beckett	302
William Faulkner	309
Arthur Miller și condiția teatrului	312
Carl Sandburg și poezia	315
Singurătatea lui Truman Capote	318
Recitindu-l pe Valéry	321
Jean Cocteau	324
Eminescu și poezia universală	327
Schiță de fenomenologie poetică	330
Spiritul poeziei române	363

JURNAL

„Nu vom scăpa niciodată de impostori”	374
NOTE ȘI COMENTARII	391
ICONOGRAFIE	401

ECHINOXUL NEBUNILOR ȘI ALTE POVESTIRI (1967)

*Peste-o mare mare neagră
Latră-un câine mare, negru.
(Dintr-un vechi descântec)*

I. FARUL

*Dar aceasta e taină ținută
în păstrarea mea și pecetluită
în vistieriile mele.
Deuteronomul. – 32, 34*

I

Era farul și eram noi, care ne adunasem ca fluturii de noapte, stăruind în preajma luminii reci și pustii – stăruind fără sens, pentru că nimic din acel ținut al pierzaniei nu ne putea răsplăti.

Dar pentru oamenii fără căpătâi n-a fost niciodată binecuvântare mai darnică decât lenea, singurătatea și pustiul. Și orizontul tăcut al mării știa să fie nimb pe creștetele dezmoșteniților ce eram. Altminteri, nu ne căuta nimenea, și de soarta noastră nu se îngrijea decât vântul, care, asemenea vremii, curgea mereu, schimbându-și mereu direcția, învăluindu-ne cu palele lui, alintându-ne sau biciuindu-ne cu violență, răvășind întinderea și purtând nisipul călătoarelor dune.

Farul era o construcție veche, zidită pe coastă, ca să anunțe navigatorilor primejdiile care-i amenințau. Țărmlul jos forma o plajă nesfârșită, care înainta lent în mare, iar în unele locuri bancurile de nisip se iveau departe în larg, acolo unde nimenea nu s-ar fi așteptat să le întâlnească. Prin porturi se povestea despre naufragiile de odinioară; drept mărturie, pe un dâmb de piatră, la câteva mile mai jos, stau cruci cu inscripții șterse, menite să per-

petueze zadarnic amintirea confuză a unor levantini ce-și aflaseră moartea prin acele meleaguri în cine știe ce noapte străveche.

Clădirea de cărămidă era un turn nu prea mare, cu tencuiala căzută pe alocuri, acoperită cu tablă verzuie, ruginită, cu o balustradă de fier, spre care urca o scară în spirală. Sus, într-un cilindru de sticlă, ardea lampa cu acetilenă, alimentată de butelii, pe care o dată la două-trei luni veneau să le schimbe doi marinari din portul aflat la vreo patruzeci de mile spre miazăzi. Călătoreau cu o șalupă scundă, abia răsărind dintre valuri, și aduceau, odată cu buteliile, hrana obișnuită a paznicului: mălai, sare, spirt și tutun. Îi aduceau și cartușe, cu care vâna rațe și liște când se sătura de pește sau, iarna, lua urma lupilor ce rățăceau prin stufărișurile sumbre ale bălții. De altfel, ieșea destul de rar la vânat și la pescuit. Cea mai mare parte a vremii și-o petrecea dormind cu ochii deschiși, cu mâinile sub cap, încremenit ca un mort căruia n-a avut cine să-i închidă pleoapele. Numai noaptea nu știu ce va fi fost cu el, căci somnul îmi era adânc și nu mă trezeam decât odată cu zorile, când îl găseam iarăși întins pe banca de lemn de la picioarele farului. Doar din când în când mi se părea că aud ca prin vis detunături de armă undeva departe în inima bălților. Nu-l întrebam de unde veneau. Sunt sigur că tot nu mi-ar fi spus. Poate că armele nici nu detunau decât în visele mele pline de năluci și de duhuri. Așa îmi spuneam pe atunci, când abia mă ivisem pe țărmul acela și nu cunoșteam încă legile lui.

II

Țărmul avea frumusețea aleanului și a dezolării. Era o limbă îngustă de nisip, lungă de zeci de kilometri și cam tot atâta țineau bălțile care porneau spre nord, dincolo de șirul dunelor mărunte. Dacă te urcai pe dune, vedeai în spatele lor o întindere fără sfârșit, dominată de trestii înalte ca niște păduri. Din loc în loc se zăreau suprafețe de apă, mari lacuri cu insule de plaur rădăcitor sau șiruri de sălcii și plopî cu trunchiuri pline de scorburî negre. Păsări piereau în văzduh necunoscute, bizare, cu penajul uneori alb, alteori cafeniu sau pătat de culori neobișnuite. Păsări imense, cu gâturi lungi și cu ciocurile în formă de sabie, sau altele mici, stoluri gălăgioase și repezi, resfirându-se ori adunându-se într-un punct mișcător sub cerul vast, colindat de formele halucinante ale norilor.

Țipetele înfiorau tăcerea ca niște săgeți otrăvite. Țipete care puteau tălmăci triumful sau groaza. Le ascultam și simțeam că le înțeleg mesajul, deși nu-l voi putea desluși niciodată în graiul meu. Ascultam și foșnetul stufului, încercând să bănuiesc ce se petrece în lumea aceea a germinațiilor oculte. Auzisem că dincolo de bălți începe câmpia, dar calea până acolo e lungă și nesigură. Auzisem despre dispariții absurde și despre oameni înghițiți de mlaștină cu tot cu cai, despre tâlhari și păstori sălbăticiți în lupta cu fiarele

și cu balta. Uneori ajungea la urechile mele ecoul vag al unui lătrat de câini, dar privești moartă îmi spulbera închipuirile și puneam totul pe seama vântului, care știe să îngâne și să amăgească.

De altfel, balta nu era pentru mine. Stelele care-o vegheau risipite peste cenușiul, galbenul și verdele ei îmi caligrafiau zădarnice și neînțelese hieroglife, iar moartea în mlaștină nu putea să mă aștepte. Nu mă gândeam la un asemenea sfârșit și nici măcar visându-l n-am tresărit niciodată. Cuviosul Apolinarie, schimnicul vagabond, spunea că moartea nu-ți poate veni de la cele străine de sufletul tău, ci numai prin dragoste sau prin ură îți va fi dată. Balta era a nimănui. Sau era a infinitelor vietăți de pe grinduri, din văzduh și din apă, și mai era a copacilor și a stufărișurilor ce se nășteau și piereau pe decindea ei oarbă. Numai cuviosul Apolinarie bolborosea blestemând în graiul lui cu vorbe abia deslușite și chemând mânia cerească asupra câinelui din bălți. Atât spunea cuviosul, și își lăsa vorba neisprăvită întotdeauna. Dar mintea îi era turbure și nimenea, afară de paznicul farului, n-ar fi pus preț pe cuvintele lui. Paznicul auzindu-l părea că se trezește din obișnuita lui letargie și revine o clipă la viața ce-l părăsise de mult.

III

Pentru mine era marea. O nebunie sau o boală ciudată mă adusese pe țărmul ei, în acea solitudine unde toate păreau că se mistuie în propria lor neființă. Ce putea să însemne marea pentru unul care descindea din oameni ai pădurii și-ai munților? Azi nu mai știu eu însumi. Pe atunci însă, eram un adolescent în pragul celor optsprezece ani care sunt ai deșertăciunii și ai visărilor ticăloase. Terminasem școala într-un oraș din miazănoapte, cu mult alb, cu străzi largi, mărginite de arbori, și cu o obsesie a clopotelor și a cupolelor care răsăreau peste case ca niște capete enigmatice. Cred că de acolo mi-a rămas pe totdeauna în suflet un fel de tristețe incertă. Ca și nepăsarea de moarte, care era a bătrânilor mei. Elev bun nu fusesem decât în primii ani. Mai târziu mi-au plăcut vagabondajul și lenea. Am îndrăgit cărțile urâte de dascăli, și în paginile lor am găsit primele semne ale vieții. Așteptam să mi se întâmple lucruri nemaipomenite, mi-era dor de ceva mare și grav, fără să știu ce anume, și adeseori noaptea umblam singur pe acoperișul caselor, desenând cu creta peisaje hieratice. Drept răspuns la toate întrebările mele, auzeam în ultima iarnă a școlii nedumeririle corbilor din copacii înșiruiți de-a lungul străzilor drepte și povărnite în ceață.

Apoi, într-o zi, a venit marea. Aproape că nu mai țin minte, cum a venit. Aveam un unchi din partea mamei, om întunecat și ascuns într-o biografie

obscură. Din câte ne ajunseseră la ureche, multe păreau a fi necunoscute și tulburi în existența lui, dar nimeni n-ar fi fost în stare să afle detalii și fapte neîndoielnice despre o viață purtată pe toate meridianele lumii. Și nimenia dintre ai mei, chiar și cei mai îndepărtați, nu-l mai văzuse de vreme îndelungată. Fotografia lui, îngălbenită prin albumele familiei, mai aducea din când în când chipul unui înecat, cu trăsături abia întrezărite prin jocul capricios al razelor de soare pătrunse spre adâncimile cristaline ale apelor în a căror împărăție pierise.

N-am întrebat de nimenea, și imaginea lui rătăcită am cultivat-o în cearuri de exaltare secretă, sub steaua mare și rece care se destăinuie sufletelor pustiite înainte de vreme. Mi-l închipuiam înalt și negru. Eram convins că pe cheiurile porturilor nu se află bărbat mai deșănțat și mai mândru decât el. Odată am dispărut de acasă, luându-mă după un cerșetor orb care umbla prin lume în tovărășia câinelui său – și nu m-am mai uitat înapoi.

Am uitat drumul și toate meandrele lui. Nu mi-au rămas în amintire decât bordelurile din preajma portului și prima întâlnire cu marea, care lingea scursorile corăbiilor jucate pe genunchi. Nu peste mult, am dat de omul căruia nu-i știam decât numele – cu totul în altă parte decât mă așteptam –, și la vederea lui mă cuprinse un tremur absurd. L-am găsit pe puntea pilotinei care ieșea în larg întâmpinând vapoarele și conducându-le printre digurile canalului, tot mai amenințat de nisipuri. Un bătrân, mic de statură, puțin adus de spate, cu o căutătură piezișă a ochilor cenușii tăiați între cute, care sclipeau ca niște orbite goale. M-a cunoscut măsurându-mă cu nepăsare și mi-a spus că locul cel mai potrivit pentru mine e coasta vechiului far, aflat la o depărtare de câteva zeci de mile spre miazănoapte. Mi-a mai spus că paznicul farului îi e prieten și că voi putea petrece acolo cât îmi va plăcea, după care singur îmi voi vedea de rosturile mele. Nu prea era vorbăreț; iar eu, încă prins de vertigii noi, nici nu știu când m-am pomenit singur, în plină vară, dormind în odaia posomorâtă pe care paznicul primise s-o împartă cu mine, făcându-mă părtaș și la peștele, și la mălaiul lui. Din când în când mă îmbia și cu tutun, și cu rachiul din sticla murdară în care amesteca spiritul cu apa dintr-un izvor pierdut în baltă. Mai greu m-am obișnuit cu mutismul și cu dușmănia ascunsă pe care părea că mi-o poartă. Dar marea știa să mă răsplătească pentru toate. De altfel, nu din cuvinte și nici de pe chipul lui i-am descifrat bănuita ostilitate. Îmi era mai ușor să înțeleg graiul pescărușilor decât vorbirea lui monosilabică și lipsită de sens. Și nici chiar cele ce aveau să mi se întâmple nu m-au făcut s-o pricep decât pe jumătate.

Tu, băiatule, bagă de seamă, îmi spusese la despărțire unchiul, care nu păruse prea încântat la vederea mea, ești voinic la trup, dar inima ți-e păcătoasă. Și tare mă tem că viața pe care o cauți nu e de tine! Neamurile tale cele din vechime au fost viță de tâlhari și războinici, iar tu porți altoi de stirpe străină. Te văd eu bine. Tu mai degrabă ai face bucuria curvelor, frumos cum te arăți. Taică-tău trebuie să fie din părțile de la miazănoapte, unde oamenii sunt albi și puhavi. Bagă de seamă să nu fi înainte de vreme hrană peștilor sau să te mănânce stârcii din baltă!

Era de altfel cam tot ce-mi vorbise, și n-aș putea spune că mi-a plăcut prea mult cuvântul lui, ca și rânjetul strâmb ce-i desfigurase chipul când încercă să-mi zâmbească de adio. Am rămas înnegurat și mi-a trebuit multă vreme ca să mă pot întoarce la ale mele. Abia mai târziu am înțeles însă că din cuvintele lui mi-a pătruns în suflet o otravă care avea să-mi țină de scut. Mi-am dat seama când, la câteva zile după sosirea mea pe coasta aceea a nimănui, am fost silit să iau parte la o înmormântare neobișnuită.

Mă trezisem când se făcea ziuă, și ieșind din odaia paznicului îl zării la vreo sută de pași depărtare de farul ce mai clipea obosit, stând tăcut lângă cadavrul unui necunoscut. Mortul era gol și învinetit, culcat pe spate, cu ochii deschiși, prin care umbla o apă verzuie și tulbure. Nu purta nicio urmă de lovitură sau de glonț, și totuși, de îndată ce-l văzusem, fusesem convins că-l ucisese cineva. Cine să-l fi ucis și cine era omul care zăcea dinaintea noastră, atât de aproape de mare, încât uneori câte-un val mai puternic îi uda pletele și-i șoptea în somn aleanul adâncurilor translucide? N-aveam de unde ști. Părea un bărbat voinic, între două vârste, ars de soare și tăbăcit de apele mării, care aveau să-l primească în sinea lor, dându-i pe totdeauna transparențele neantului.

Acolo însă, asemenea întrebări nu-și aveau rostul. Singura întrebare ce încolțea în capul paznicului era dacă marea sau balta urma să-i fie mormânt necunoscutului de pe plajă.

Să mergem, zise ca pentru el, apucând cadavrul de picioarele-i țepene, iar eu alergai înainte, ca să împing în apă barca trasă pe nisip.

Îl urcarăm lungindu-l pe fundul plin de apă al bărcii și luând vâslele ne-am îndreptat repede spre sud, unde apa era mai adâncă.

Farul rămânea tot mai mic pe coasta pustie, pescărușii țipau îngrozitor, mai mulți ca oricând, mai înverșunați, mai urâți, mai sălbatici, iar orizontul roșu se lărgea și se strângea iarăși, ca un cerc blestemat. O senzație de gol punea stăpânire pe mine și vâsleam nebunește, cu ochii spre cer, crispat, pierdut, ca un strigoi întârziat care fuge de teamă să nu-l prindă răsăritul soarelui printre vii.

Ca prin somn auzii glasul paznicului îndemnându-mă să las vâslele. Când m-am întors spre el, stătea în picioare la capătul bărcii, cioplinind cu un cuțit scurt o creangă de plop. Era cioclu vrednic paznicul. În câteva clipe, o cruce mică de lemn atârna legată cu sfoară la gâtul mortului. Apoi îl prăvălirăm în apă, și în timp ce porneam înapoi, se iveau pieziș soarele, încununându-ne creștetul ca unor samariteni ai fărădelegii.

V

Calmul și nepăsarea paznicului mi-au părut întâia nelegiuire. Ziua întreagă nu mi-am putut găsi liniștea. M-am scăldat înotând până departe, am dormitat pe nisip, și după-amiază, cu arma pe care mi-o împrumutase uneori, am împușcat pe un grind o pasăre mare și galbenă. Mortul era însă mereu pe urmele mele, și către seară mă simții dus de pași spre colibele răzlețe din marginea de dincolo. Erau la vreo milă depărtare de far, ridicate din lemn, din trestie și din nămolul bălții, pe aceeași plajă îngustă, între mare și stufăriș. Nu mai fusesem acolo. Știam că se pripășiseră câțiva pescari veniți dinspre sud, din satele lor pierdute printre nenumăratele brațe ale deltei. De ce veniseră, nu știam. Nici n-aș fi putut ști, de îndată ce nu mă întrebam de ce-am venit eu însumi. Poate lumina pustie a farului, poate nemernicia, poate aceeași lingoare a solitudinii și a urâtului va fi fost pricina venirii lor.

Mergeam fluierând pe marginea de către mare a plajei și mă jucam în neștire cu valurile ce se culcau pe nisip, amenințând să-mi ude în fiecă clipă încălțăminte de pânză. Din când în când mă opream și, întorcându-mă spre far, ce începuse a sclipi prin semiobscuritatea serii, înjuram cu glas tare paznicul pentru mutismul lui. Nu știa decât să tacă sau să mintă cu grosolanie, ca și când și-ar fi râs de mine. Minciuna era pentru el o pavază a tăcerii. După câteva întrebări, la care promisem răspunsuri năstrușnice, renunțai să mai stărui și, treptat, ne-am limitat la cele câteva cuvinte ale vecinătății noastre. De aceea nici nu mai adusesem vorba despre mort. *La ce bun?* mi-am zis. Eram aproape sigur că-mi va răspunde că l-a adus marea.

Nici n-am băgat de seamă când m-am pomenit în fața colibelor, abia la câteva zeci de metri distanță. Erau negre și moarte ca niște mormane de trestie. Una singură, mai îndepărtată, lăsa să se strecoare printr-un geam mic o fâșie de lumină murdară și părea o cucuvaie enormă, cu un singur ochi derivând prin întunericul ce coborâse pe nesimțite. O umbră se zări strecurându-se încet și ascunzându-se îndărătul unei colibe, iar pe coama dunelor din spate, o formă de călăreț dispăru în stufăriș. Oprit brusc, privii cu atenție. De departe, din baltă, răsunară strident un nechezat de cal îndrăcit și un țipăt care putea fi de om sau de pasăre stranie.

După o scurtă ezitare, mi-am urmat drumul spre coliba luminată.
Pe cine cauți, flăcăule? auzii deodată în spatele meu, și, întorcându-mă, văzui la o fereastră deschisă capul frumos al unei femei abia trecute de tinerețe.

Mă privea cu ochii ei mari și sumbri – albaștri sau verzi, nu-mi dădeam seama –, sclipind prin beznă ca două inele fosforescente. Părea dezbrăcată, cu părul lung, despletit, cu mâinile sprijinite de pervaz, purtând în degetul mic al celei stângi o verighetă grosolană de aramă și la gât un șirag de mărgele mari. Glasul îmi pierise și mă uitam ațintit la ea, încercând să ghicesc ce se ascunde în coliba ei întunecată. Trebuie să fi spus vorbe dezlănate, fără șir, căci femeia zâmbi compătimitor.

Nu mai țin minte cum m-a îmbiat să intru. Nu-mi amintesc cum am pătruns într-o odaie cu miros de sulfină și de alge; nici nu mai știu bine când a trecut noaptea aceea turmentată și roșie. Mi-au rămas în memorie mâinile ei modelându-mă ca pe-o statuie de războinic și câteva frânturi de obscenități rituale, șuierate la ureche în răstimpurile bănuitelor noastre nerușinări. Noaptea se răsucea în sine ca o moară nebună, și ceasurile ei îmi scăpară nenumărate. La un timp, auzii iar nechezatul de cal. Apoi se întâmplară lucruri neașteptate. Toropit cum eram, mi se păru că cineva umblă încet la clanța ușii încuiate pe dinăuntru, dar n-am fost în stare să acționez. Femeia de lângă mine dormea adânc. Nu-i vedeam fața. Îi auzeam doar respirația egală. Aveam sentimentul că toate se petrec într-un vis plin de ceață. O umbră apăru în fața geamului ce rămăsese deschis, și îndată cineva se strecură înăuntru. Până să mă trezesc, simții o lovitură surdă în moalele capului, ca un sac de nisip căzut din tavan. Îmi pierdui cunoștința, cu o senzație de înec și de vârtje care mă absorbea.

VI

Când am deschis ochii, eram undeva lângă mare. N-am fost în stare să văd nimic, din cauza îngrozitoarei amețeli ce mă stăpânea, și pleoapele mi se lăsară din nou, obosite, dar *auzeam* vuietul monoton și cadențat al valurilor și halucinam cai albi cu coamele incendiate. Cred că voi fi rămas multă vreme în starea aceea de moarte visată. Într-un târziu simții frig, și vomitări convulsive mă chinuiră, până ce, liniștindu-mă, auzii tot mai lămurit marea înfiorând nisipul pe care agonizasem. Și, printre valuri, îmi rămânea în auz un fel de bâzâit ca de albine, persistent și adormitor. Ca dintr-o îndepărtată călătorie, mă înapoiam încet în mine, îmi veneam în fire treptat, și, când ochii izbutiră în fine să suporte lumina, privii jur-împrejur, cu nedumerirea naufragiului ce se deșteaptă într-o țară necunoscută. Eram gol, învinețit, și zăceam pe plaja pustie, cu capul spre mare, cu părul umezit de spumă și îmbăcsit de nisip.

Lângă mine, învăluit în sutana lui decolorată de vreme, cuviosul Apolinarie stătea încrămenit, citind cu glas cântat rugăciuni nedeslușite. Nu observase că îl priveam și își continua psalmodierea, modulând ca bocitoarele din Țara de Sus, care niciodată nu știi când plâng și când cântă. Din cauza cărții deschise din care citea, nu-i vedeam decât partea de sus a feței. Avea ochelarii legați c-o sfoară pe după urechi și ținea închis ochiul stâng, pentru că nu avea decât o lentilă.

Ceasurile păreau a fi înainte de auroră. Cerul, pe care se profila capul călugărului nebun, se lumina pustiu. Marea pălea în zare când, cu ochii dați peste cap, încercai s-o privesc. Frigul punea tot mai mult stăpânire pe mine și un tremur mă cuprinsese în timp ce cuviosul își urma rugăciunea. Pe măsură ce mă străduiam s-o aud, mi se părea plăsmuită pentru cei trecuți în lumea dreptilor. Când am înțeles că era într-adevăr o rugăciune de înmormântare, mi-am dus în neștire mâna la piept, ca să văd dacă-mi fusese legată și crucea de lemn. Mișcarea mea îi atrase atenția călugărului. Tresări, și ochii i se fixară asupra mea, larg deschiși, gata să sară din orbite, chipul i se lungi, făcându-se alb ca un craniu adus de valuri, și în aceeași clipă o luă la goană pe plajă, cu mâinile ridicate, purtând în una din ele cartea, iar în cealaltă bastonul lui de mestecăn. Îl urmării cu privirea până când un alt val de ameteală mă scufundă.

VII

M-am deșteptat într-o încăpere. Puterile îmi reveniseră. Ridicându-mă de pe patul pe care zăcusem, mi-am dat seama că mă aflu în odaia mea de lângă far. Gol cum eram, dădui la o parte pătura aspră ce mă acoperea și mă sculai în picioare. Agățate de clanța ușii, stăteau un tricou marinăresc decolorat și o pereche de pantaloni scurți din pânză albastră. M-am îmbrăcat, am mâncat mămăliga rece de pe masă și cei câțiva stavrizi fripți pe cărbuni și uitându-mă pe geam am văzut soarele sus. Singura mea groază era să dau ochii cu paznicul, dar, deschizând ușa, nu-l văzui prin preajma farului și nici pe țărm nu se zărea nimeni. O baie în mare avea să mă înzdrăvenească pe de-a-ntregul.

Nu-mi aduceam însă aminte de cele ce mi se întâmplaseră, și abia peste câteva zile izbutii să reconstitui în memorie faptele petrecute. Paznicul mă primi cu obișnuita lui nepăsare și, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, conviețuirea noastră a continuat în aceeași atmosferă de răceală și indiferență reciprocă. Eram mulțumit că nu mă întreba nimic, și conversația noastră monosilabică începuse să-mi fie din ce în ce mai comodă.

Nici eu însumi nu cutezam să mă întreb despre sensul pățaniei mele din noaptea aceea – și nu căutai niciun fel de explicații, chiar după ce toate îmi

reveniseră în memorie. Zilele mi le iroseam pe întinderea țărmului, vegetam la soare, înotam până departe, ajungând la bancurile de nisip din larg, urmăream fumul vapoarelor, care nu se apropiau niciodată ca să le pot zări linia desenată la orizont, sau pescuiam stavrizi, aruncându-i pe cei mai mici pescărușilor ce se roteau ținând pe deasupra mea. Mă gândeam întruna la drumul mărilor, singurul, întreitul, nebunul, la coastele îndepărtate unde ajungând te naști din nou, de fiecare dată altul și altul. Un fel de dușmănie absurdă mă îndemna să dau cu piciorul oricărui semn lăsat de oameni în calea mea și să mă întorc mereu spre zodia fără stele sub care mă născusem. Față de disprețul familiei, dezrădăcinatul meu unchi se răzbuna prin mine, care mă simțeam chemat să-i moștenesc ticăloșia.

După un timp începură să mă urmărească imaginea femeii din coliba unde fusesem gata să-mi las pielea și chipul nevăzut al musafirului nocturn, mortul aruncat în mare, și nechezatul calului din inima bălții. Știuseseam că-mi vor veni toate în minte și le așteptam pregătit. Aveam o răfuială cu cineva și nu eram omul care s-o amâne prea mult. Noaptea mi se arătase neprielnică; urma să-mi încerc norocul ziua.

VIII

Într-o dimineață pornii din nou. Drumului meu, pescărușii, cu țipetele lor, i-au fost crainici. Nu știam decât direcția pe care trebuia s-o urmez, și abia după ce mă îndepărtasem de far am zărit pe țărm colibe, toropite de soare, lăncezând în deșertul nisipului și al stufului, ce se apropia amenințător dinspre miazănoapte. Când am ajuns în dreptul lor, am văzut un grup de femei cu fustele sumese, spălând în mare peștii care urmau să fie sărați și întinși la uscat pe acoperișurile galbene-cenușii. Nu mă observaseră și, ocolindu-le, mă îndreptai peste nisip de-a dreptul spre colibe, încercând s-o identific pe aceea unde îmi petrecusem o noapte ce putea să fie ultima din viața mea. Oprit îndărătul uneia dintre colibe, privii încă o dată femeile, cercetându-le cu luare-aminte, dar pe singura căutată de mine n-am văzut-o în mijlocul lor. Cu toate că n-o zărisem decât pe întuneric, eram sigur că aș fi recunoscut-o. Dar, hotărât, nu era printre ele. Altfel, toate erau îngrozitor de urâte, diforme, îmbătrânite, răvășite de uitare și de mizeria idioată a vieții celei mai lipsite de sens – și cum stăteau în apă toate laolaltă, păreau ruinele unui pod vechi, primitiv, batjocorite de valuri și îngropate treptat în nisip.

Le-am întors spatele și, dezgustat de priveliștea lor, am continuat să cercetez colibe, apărându-mă mereu cu bățul de copiii sălbăticiți și murdari ce se țineau după mine, muți și cu priviri tâmpite.

Colibele erau atât de asemănătoare una cu alta, încât mi-am dat seama că nu voi izbuti niciodată s-o deosebesc pe aceea pe care venisem s-o caut. Stăteam descumpănit, când auzii un glas îndărătul meu:

Pe cine cauți, flăcăule?

Am tresărit și m-am întors brusc. O clipă, mi s-a părut că recunosc și coliba, și vocea, și geamul deschis. Totul se petrecu fulgerător în mintea mea, când, aruncându-mi ochii în direcția din care mă auzisem striga, simții cum, la fel de fulgerător, lucrurile luară o altă întorsătură. La fereastră deschisă stătea o femeie de peste cincizeci de ani, cu fața desfigurată de vărsat, slabă, costelivă, oribilă, uitându-se la mine cu niște ochi alburii, aproape incolori. Pe capul ei, ascunsă în clăia de păr cărunt, stătea o pasăre mică și neagră, ciugulind cu ciocul ei ascuțit puzderia bănuită a păduchilor.

Un frison nervos mă zgudui și m-aș fi repezit s-o sugrum, dacă nu m-ar fi învins oroarea. Abia am mai găsit puterea să-i îngaim o înjurătură și, umilit de propriile-mi amintiri, din ce în ce mai hașurate, m-am întors, pornind-o spre far. Mergeam cu capul lăsat în piept, gura mi-era arsă, urechile îmi țiuiau și mă dureau tâmpile ca după o beție de trei zile. Soarele era sus și ardea, nisipul îmi frigea tălpile. Ziua se arătase și mai vitregă decât noaptea.

IX

Urmă o vreme de somnolență și de lingoare. Ca o umbră mă însoțea pretutindeni urâtul. Și o stinghereală nearticulată mă apăsa mereu, dându-mi senzația unei cuști nevăzute, dar implacabile, în care m-a ferecat fără știre o putere necunoscută. Mi se închisese o ușă pe care strădania mea n-o putuse învinge și mă simțeam tot mai pierdut, mai incapabil.

Atunci pentru prima oară simții nevoia să mă apropii de paznicul farului, ceea ce mi se păru că nu-l lasă cu totul nepăsător, deși continua să tacă ori să-mi spună aceleași vorbe fără noimă. Într-o seară ne-am îmbătat împreună și ne-am întins pe nisip, binecuvântați de umbra cuviosului Apolinarie, beat și el și dedat unui delir magnific.

Nu spuseseșim nimănui nicio vorbă despre cele ce mi se întâmplaseră; mă urmărea însă gândul că dintre toți eram singurul care nu cunoștea mai nimic din adevărata viață a acestui pustiu stăpănit de zădarnica lumină a farului vechi. Încercam să uit eu însumi totul, dar cu atât mai tiranice erau întrebările ce mă bântuiau.

Mi-a venit atunci ideea de a încerca să aflu cum și unde își petrece paznicul nopțile lui de lunatic – și odată, deșteptându-mă din somn, îl pândii, și când, luându-și arma, plecă spre baltă, mă nălucii pe urmele lui. Păstram